

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Akaan kaupunki pitää valmiuslain kokonaisuudistuksen tavoitetta selkeyttää ja ajantasaistaa poikkeusolojen toimivaltuuksia sekä varautumissääntelyä perusteltuna. Uudistuksen yleisenä päämääränä on mahdollistaa oikea-aikainen päätöksenteko poikkeusoloissa ja yhtenäistää varautumisen tasoa. Kunnan näkökulmasta keskeistä on, että kunnille tulevat tai kunnissa toimeenpantavat tehtävät ja menettelyt ovat selkeät. Kunnan tehtäviä varten tulee olla saatavilla valtakunnallista ohjeistusta, koulutusta sekä yhteisiä kuntakohtaisia- tai omaan organisaatioon sovellettavia toimintamalleja sekä asiakirjoja. Akaa pitää tärkeänä, että lain toimeenpanoon liittyvät menettelyt valmistellaan siten, että ne ovat käytännössä toteutettavissa myös henkilöstöltä ja tietojärjestelmiltä normaalioloissa kuin erityisesti kuormittavissa poikkeusoloissa.

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

Uudessa laissa varautumisvelvollisuus kohdistuu nimenomaisesti myös kuntiin ja kuntayhtymiin. Varautumisvelvollisuus sisältää mm. riskien arvioinnin ja hallinnan, valmiussuunnitelman ylläpidon sekä henkilöstön perehdyttämisen ja valmiusharjoitukset. Akaan kaupunki kannattaa varautumisvelvollisuuden täsmentämistä. Kunnille tulisi tarjota valtiojohtoisesti valmistellut vähimmäisvaatimukset, mallipohjat ja ohjeet (esim. valmiussuunnitelman runko, tehtäväkohtaiset toimintamallit, kriittisten palveluketjujen tunnistamisen malli), jotta varautumisen taso ei muodostu kuntakohtaisesti kirjavaksi. Kunnat ovat keskenään hyvin erikokoisia ja resursoituja, jolloin laaja yhteistyössä tehty valmistelu on tehokas tapa edistää varautumista. Varautumisen ja valmiuden kehittämisen velvollisuus voitaisiin ottaa huomioon valtiosuusuudistuksen yhteydessä tai vähintään velvollisuuteen tulisi osoittaa hankerahoitusta haettavaksi. Laissa korostuu velvoite varmistaa varautumisvelvoitteiden toteutuminen myös silloin, kun kunta hankkii tehtäviensä hoitamista tukevia palveluita yksityisiltä toimijoilta. Tämä on kannatettavaa, mutta edellyttää kunnille käytännön tason ohjeistuksen päivittämistä (SOPIVA-mallilausekkeet).

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

-

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

-

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottomenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Akaan kaupunki pitää perusteltuna, että poikkeusoloissa voidaan turvata välttämätön toiminta palvelussuhteen ehtoja koskevilla tilapäisillä poikkeuksilla ja tarvittaessa irtisanoutumista rajaavilla järjestelyillä. Samalla Akaa korostaa, että soveltamisen edellytysten ja käytännön menettelyjen on oltava kunnille selkeät ja yhdenmukaiset, koska kunnat ovat keskenään erikokoisia ja eri tavoin resursoituja. Luku koskee laajasti työ- ja virkasuhteita ja viittaa myös työ- ja virkaehtosopimusmääräyksiin. Tämä on sääntelyn selkeyden kannalta perusteltua, mutta edellyttää valtakunnallista ohjeistusta, jotta soveltaminen on yhdenmukaista ja oikeusturva toteutuu.

Työtehtävien ja työtekopaikan tilapäinen muuttaminen on kunnan näkökulmasta erityisen keskeinen ja tärkeä mahdollisuus poikkeusoloissa.

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Kunnan kyky ylläpitää peruspalveluja korostuu tilanteissa, joissa alueelle siirtyy paljon väestöä ja samalla osa työikäisestä väestöstä on muissa välttämättömissä tehtävissä. Kunta tarvitsee tällöin nopeasti lisää tekijöitä mm. evakuointi- ja huoltotehtäviin, tilapäismajoituksen tukitehtäviin, kiinteistönhoitoon, ruokahuoltoon, puhtaanapitoon sekä koulutuksen ja varhaiskasvatuksen käytännön järjestelyihin. Työvelvollisuus nojaa työvoimaviranomaisen ja rekisterin toimintaan. Tämä edellyttää, että menettelyt ja järjestelmät ovat harjoiteltuja ja käyttövalmiita ennen kriisiä. Työvelvollisuusrekisteri sisältää myös tietoja ammatista ja koulutuksesta, mikä on keskeistä osaamisen kohdentamisessa ja tiedot tulee olla saatavilla kuntaan saapuneista ja saapuvista. Järjestelyssä korostuu valtakunnallinen ja alueellinen ajantasainen tilannekuva.

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Akaan kaupunki kiinnittää huomiota erityisesti väestön siirtymiseen liittyviin kunnalle tuleviin menettelyihin. Lakiehdotuksen mukaan väestön siirtymisvelvollisuudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella, ja pelastusviranomaiset vastaavat siirtymisen alueellisesta johtamisesta ja toimeenpanosta. Kunnan rooli korostuu siirtyneen väestön ilmoittautumisessa ja tiedon toimittamisessa Digi- ja väestötietovirastolle. Kunnan velvollisuus vastaanottaa siirtyneen väestön ilmoitukset ja toimittaa yksilöintitiedot DVV:lle edellyttää etukäteen määriteltyjä toimintamalleja, tietoturvallista asiointikanavaa ja selkeitä vastuita (kunnan sisällä sekä valtion viranomaisten välillä). Nämä tulisi valmistella valtakunnallisesti, jotta menettely toimii myös tilanteissa, joissa kunnan oma palvelukyky on kuormittunut, huomioiden myös kuntaorganisaatioiden resurssien vaihtelevuus. Koska pelastusviranomainen vastaa siirtymisen johtamisesta ja Hyvinvointialue evakuointikeskusten perustamisesta ja kunta tarjoaa tilat toiminnalle, tulisi Akaan kaupungin näkemyksen mukaisesti väestön kirjaamisen vastuu ensisijaisesti osoittaa evakuointikeskuksen tehtäväksi sekä selkeästi kuvata, että vain viime kädessä kunta on velvollinen vastaanottamaan ilmoitukset ja toimittamaan tiedot DVV:lle.

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Akaan kaupunki korostaa, että kunnille jäävät koulutuksen järjestämisen ja siihen liittyvien tilojen ja logistiikan järjestämisen kokonaisuudet ovat poikkeus-oloissa tiiviisti sidoksissa väestön siirtämiseen, liikkumisrajoituksiin sekä tilannekuvaan. Valtakunnallisen tilannekuvajärjestelmän luominen ja jalkauttaminen YTA-alueille sekä kuntiin on erityisen tärkeää luoda ennalta ja harjoitella yhteisissä harjoituksissa.

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Akaan kaupunki pitää poikkeusolojen asumisen järjestämiseen liittyviä toimivaltuuksia ymmärrettävinä erityisesti laajamittaisten evakuoitien tilanteissa. Luku kytkeytyy suoraan väestön siirtämiseen ja poikkeuksellisen asuntopulan hallintaan. Kunnan näkökulmasta keskeistä on asuntokannan säännöstelyyn liittyvä kunnan järjestämisvastuu: lakiehdotus edellyttää, että kunta, jonka alueella asuntokannan käyttöä säännöstellään, osoittaa tehtävät toimielimelle tai asettaa erityisen toimielimen (asuntokannan säännöstelyviranomaisen), ja tähän liittyy mm. menettely huoneistojen ilmoittamisessa ja vuokralaisten osoittamisessa.

Asuntokannan sääntelyn menettelyt ovat kuntakohtaisia ja hyvin hajanaisia. Osassa kunnista asiaa ei ole huomioitu eikä yhtenäisiä toimintamalleja ole. Asuntokannan sääntelyn käytänteet tulisi valmistella yhteisesti ja valtiojohtoisesti, josta ne voidaan kuntakohtaisesti johtaa kunnan sääntöihin ja toiminta-malleihin.

Asuntokannan säännöstelyssä tehdään yksittäisiin ihmisiin ja omaisuuteen vaikuttavia päätöksiä kiireellisissä olosuhteissa. Tämä edellyttää kunnassa etukäteisvalmistelua, joka on erityisen tärkeää resurssoinnista johtuen tehdä yhteistyössä valtion sekä muiden kuntien kesken.

Akaan esittää, että valtakunnallisesti valmistellaan yhteiset tieto- ja tilannekuvajärjestelmät, jotta huoneistojen ilmoitukset, vuokralaisten osoittaminen ja määräajat ovat hallittavissa ja edelleen ylemmälle taholle kerrottavissa väestönsiirtojen suunnittelua tukemaan.

Akaa kiinnittää erityisen huolen ” Toisin kuin voimassa olevassa laissa, toimivaltuuden käytön edellytyksenä olisi kuitenkin lisäksi se, että vuokrattavaan huoneeseen olisi muusta huoneistosta erillinen sisäänkäynti.”. PAPU2025 harjoituksessa havaittiin, että laajamittaisessa väestönsiirrossa evakuointikeskus-ten toimintakyky vastaanottaa henkilöitä täyttyy, mikäli asuttamisessa epäonnistutaan. Mikäli asuntokannan säännöstelyviranomaisen käytettävissä on vain tilat, joissa on

erillinen sisäänkäynti ei asumaan sijoittuminen ensi vaiheen arvioiden mukaan Pirkanmaalla onnistu, mikä pidentää merkittävästi tilapäismajoituksessa olemisen aikaa ja siten aiheuttaa potentiaalisesti merkittävän resilienssiriskin.

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Akaan kaupunki kiinnittää huomiota siihen, että välttämättömään rakentamiseen ja rakennustuotteiden säännöstelyyn liittyy kunnan rakennusvalvonnalle ja kunnan

rakennustarkastajalle osoitettuja tehtäviä. Luvanmyöntö ja säännöstelypäätökset voivat poikkeusoloissa lisääntyä tai kiireellistyä merkittävästi. Kunnille tulee varmistaa mahdollisuus saada tarvittaessa tukea ja kustannusten korvaus lisähenkilöstön palkkaamiseksi. Ostolupaprosessi ja käytännöt tulee valmistella valtiojohtoisesti yhteistyössä kuntien kanssa yhteneväksi valtakunnallisesti.

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Akaan kaupunki pitää välttämättömänä, että kunnille poikkeusoloissa syntyvät kustannukset ja uudet tehtävät (esim. siirtyneen väestön ilmoitusmenettely, asumisen järjestämisen menettelyt, rakennusvalvonnan säännöstelytehtävät) huomioidaan selkeästi korvaus- ja rahoitusjärjestelmissä. Akaan kaupungin 1.6.2025 hallintosäännön 28 § kohdan 25 mukaan kaupunginhallitus antaa lausunnon Akaan kaupungille osoitettuun lausuntopyyntöön pois lukien lautakunnan päätösvaltaan kuuluvaa asiaa koskevat pyynnöt. Hallintosäännön 28§ kohdan 24 mukaan kaupunginhallitus vastaa valmiussuunnitelusta, väestönsuojelusta ja poikkeusolojen järjestelystä.

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

-

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

-

Virtanen Meri
Akaan kaupunki